

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Marka Doležala a soudců JUDr. Filipa Čilečka a JUDr. Petra Šuka v právní věci žalobkyně **Plzeňské insolvenční v. o. s.**, se sídlem v Přešticích, Masarykovo nám. 110, PSČ 334 01, identifikační číslo osoby 29092914, jako insolvenční správkyně dlužnice [REDACTED] a. s. v likvidaci, se sídlem v [REDACTED], [REDACTED], identifikační číslo osoby [REDACTED], zastoupené Mgr. Milanem Edelmannem, advokátem, se sídlem v Praze 5, Petržilkova 2707/38, PSČ 158 00, proti žalovaným 1) **PharmDr.** [REDACTED], narozenému [REDACTED], 2) **PharmDr.** [REDACTED], narozené [REDACTED], oběma zastoupeným JUDr. Pavlem Ungrem, advokátem, se sídlem v Plzni, Harantova 511/14, PSČ 301 00, a 3) **Ing.** [REDACTED], narozenému [REDACTED], zastoupenému Mgr. Janem Blažkem, advokátem, se sídlem v Plzni, Dvořákova 44/38, PSČ 301 00, o zaplacení 13.062.702 Kč s příslušenstvím, vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 46 Cm 99/2012, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 9. 2022, č. j. 2 Cmo 335/2021-582, t a k t o :

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 9. 2022, č. j. 2 Cmo 335/2021-582, jakož i rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 1. 9. 2021, č. j. 46 Cm 99/2012-544, **se ruší** a věc **se vrací** soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

[1] Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 1. 9. 2021, č. j. 46 Cm 99/2012-544, zamítl žalobu o zaplacení 13.062.702 Kč s příslušenstvím (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).

[2] Soud prvního stupně vyšel (mimo jiné) z toho, že:

1) První žalovaný a druhá žalovaná byli v době od 26. 6. 2006 do 11. 6. 2010 členy představenstva dlužnice (první žalovaný byl ve stejné době předsedou představenstva dlužnice), třetí žalovaný byl členem představenstva dlužnice v době od 26. 6. 2006 do 6. 7. 2010.

2) Dlužnice jednající prvním žalovaným jako předsedou představenstva zmocnila dne 26. 6. 2006 Mgr. [REDAKCE] (dále též jen „R. K.“) ke všem právním úkonům a jednáním vůči všem fyzickým a právnickým osobám, orgánům a dalším subjektům.

3) Dne 3. 1. 2007 byla mezi dlužnicí a společností [REDAKCE] s. r. o. (dříve [REDAKCE], spol. s r. o.), identifikační číslo osoby [REDAKCE] (dále též jen „[REDAKCE]“), uzavřena smlouva o půjčce, jejímž předmětem bylo poskytnutí finančních prostředků [REDAKCE] v celkové výši 21.000.000 Kč (dále též jen „smlouva“). Smlouvu podepsal za obě smluvní strany R. K. Valné hromady smluvních stran neudělily k uzavření smlouvy předchozí souhlas.

4) Dlužnice na základě smlouvy postupně poskytla [REDAKCE] částku celkem 13.062.702 Kč, a to v období od dubna 2007 do prosince 2007 a dne 25. 7. 2008.

5) [REDAKCE] poskytnuté finanční prostředky nevrátila.

6) Žaloba o zaplacení 13.062.702 Kč podaná žalobkyní proti [REDAKCE] a projednávaná u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 42 Cm 10/2012 byla zamítnuta rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 2. 2014, č. j. 2 Cmo 262/2013-177.

[3] Na takto ustaveném základě soud prvního stupně uzavřel, že dlužnici vznikla škoda ve výši 13.062.702 Kč, neboť tuto částku poskytnutou [REDAKCE] na základě smlouvy „se nepodařilo vrátit a je fakticky i nevymahatelná z důvodu promlčení“.

[4] Žalovaní porušili péči řádného hospodáře, neboť „řádně nekontrolovali dlužnici“, nevěděli, že R. K. uzavřel smlouvu a převedl postupně žalovanou částku, čímž vznikla pohledávka dlužnice za personálně propojenou [REDAKCE].

[5] Vznik škody, tedy „nemožnost vymáhání s údajným promlčením výše škody“, však není v příčinné souvislosti s tím, že žalovaní „řádně nekontrolovali dlužnici“ a nejednali s péčí řádného hospodáře. Podle soudu „škoda vznikla, majetek dlužnice se snížil, ale toto snížení, tedy nevrácení těchto peněz, nelze zaměňovat a ztotožňovat s nemožností z důvodu promlčení nároku ..., když ve své podstatě obchodní model, který udělal R. K., nebyl absolutně nesmyslný, jen se ho pouze nepodařilo doplnit do skutečného závěru tak, aby ... se dlužnice stala plnohodnotným nástupcem ... [REDAKCE]“.

[6] Vrchní soud v Praze k odvolání žalobkyně v záhlaví označeným rozsudkem potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

[7] Jde přitom již o třetí rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé. Zamítavý rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 28. 5. 2014, č. j. 46 Cm 99/2012-238, Vrchní soud v Praze k odvolání žalobkyně usnesením ze dne 23. 11. 2016, č. j. 14 Cmo 338/2014-269, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Nejvyšší soud k dovolání třetího žalovaného usnesením ze dne 29. 5. 2018, č. j. 27 Cdo 1532/2017-367, uveřejněným pod číslem 102/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, zrušil usnesení odvolacího soudu ve vztahu mezi žalobkyní a třetím žalovaným a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení. Vrchní soud v Praze poté usnesením ze dne 18. 6. 2019, č. j. 14 Cmo 338/2014-388, zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve vztahu mezi žalobkyní a třetím žalovaným a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[8] Odvolací soud doplnil dokazování a dále vyšel z tohoto, že ke dni 6. 5. 2010 byla dlužnice zrušena s likvidací a likvidátorkou byla ustanovena Ing. [REDACTED].

[9] Podle odvolacího soudu je smlouva s ohledem na absenci souhlasu valné hromady s jejím uzavřením neplatným právním úkonem a nárok na vrácení finančních prostředků je třeba kvalifikovat jako nárok na vrácení bezdůvodného obohacení. Promlčecí doba činí čtyři roky a k promlčení docházelo s ohledem na poskytnuté finanční prostředky od června 2011 do 31. 12. 2011.

[10] Ve shodě se soudem prvního stupně odvolací soud uzavřel, že mezi porušením povinnosti žalovanými a vzniklou škodou není dána příčinná souvislost. Nelze dovodit, že by v důsledku absence kontroly R. K. žalovanými mohlo dojít ke vzniku škody. Ta nevznikla samotným poskytnutím finančních prostředků na základě smlouvy, ale až tím, že nebyly vráceny, resp. se staly nevymahatelnými v důsledku promlčení nároku.

[11] Na likvidátorku přešla ke dni 6. 5. 2010 podle § 72 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obch. zák.“), působnost statutárního orgánu. Jedním z oprávnění likvidátorky je i uplatnění pohledávek a přijímání plnění. Žalovaní tedy ztratili ke dni 6. 5. 2010 (před uplynutím promlčecí doby) oprávnění pohledávku ze smlouvy vymáhat, neboť toto právo přešlo na likvidátorku. Nelze proto shledat jejich případnou odpovědnost za tvrzenou škodu.

[12] Odvolací soud dále uzavřel, že s ohledem na absenci jednoho ze základních předpokladů vzniku nároku na náhradu škody, a to příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti a způsobenou škodou, soud prvního stupně nepochybil, nezabýval-li se namítaným promlčením žalobou uplatněného nároku.

[13] Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), majíc za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek hmotného práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Jde o otázky:

1) právního posouzení příčinné souvislosti a

2) přechodu oprávnění člena statutárního orgánu na likvidátora v důsledku zrušení společnosti a jeho vlivu na zánik odpovědnosti člena statutárního orgánu, „kdy se jedná o otázku dále částečně i dosud neřešenou“.

[14] Dovolatelka, odkazujíc na konkrétní rozhodnutí Nejvyššího soudu, namítá, že právní posouzení otázky příčinné souvislosti neodpovídá rozhodovací praxi Nejvyššího soudu. V projednávané věci se jedná o „delší řetězec či komplex skutečností, které se pak odráží ve výsledku – vzniku škody“. Při použití „metody eliminace“ nelze dojít k jinému závěru, než že pokud by žalovaní řádně vykonávali svoji povinnost při výkonu funkcí členů statutárního orgánu a kontrolovali činnost R. K., nemohlo dojít k uzavření smlouvy s personálně propojenou společností, k poskytnutí finančních prostředků ani k promlčení z důvodu, že okolnosti existence půjčky vyšly najevo až po rozhodnutí o úpadku. To, že k promlčení došlo až po vstupu dlužnice do likvidace, samo o sobě nemohlo škodu způsobit a vyloučit odpovědnost žalovaných pro absenci příčinné souvislosti, když je zjevné, že bez předchozího porušení povinností žalovanými by škoda nevznikla.

[15] Na likvidátorku sice přecházejí určitá zákonná oprávnění, což však podle dovolatelky neznamená, že „by výkon funkce členů představenstva žalovanými zanikl a tito by pak byli případně tímto momentem své odpovědnosti za vzniklou škodu zcela zproštěni“. Žalovaní měli nepochybně i po vstupu dlužnice do likvidace povinnost poskytnout

likvidátorce nezbytnou součinnost, informace, listiny apod. Z řízení nevyplývalo, že žalovaní takto postupovali a likvidátorce cokoli předali. Naopak, z rozhodnutí soudů vyplývá, že likvidátorce nic předat nemohli, protože se o věci dozvěděli až v průběhu insolvenčního řízení.

[16] Dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[17] Třetí žalovaný ve vyjádření k dovolání uvádí, že „ani jeden z dovolacích důvodů není předmětný a nezakládá se na pravdě“ a že odvolací soud rozhodl v souladu s rozhodovací praxí dovolacího soudu. Navrhuje proto dovolání zamítnout.

[18] Ostatní žalovaní se k dovolání nevyjádřili.

[19] Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovolatelkou otevřené otázky existence příčinné souvislosti mezi porušením povinností žalovanými jako členy představenstva a vznikem škody, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.

[20] Podle § 194 odst. 5 obch. zák. členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva. Ti členové představenstva, kteří způsobili společnosti porušením právních povinností při výkonu působnosti představenstva škodu, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně. Smlouva mezi společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu jsou neplatné. Členové představenstva odpovídají za škodu, kterou způsobili společnosti plněním pokynu valné hromady, jen je-li pokyn valné hromady v rozporu s právními předpisy.

[21] Z ustálené judikatury dovolacího soudu přijaté o otázce vztahu příčiny a následku jako jednoho z předpokladů odpovědnosti za škodu se podává, že:

1) Při zkoumání příčinné souvislosti jako právní kategorie jde o zjištění, jaká skutečnost byla bezprostřední příčinou daného následku. Z celého řetězce všeobecné příčinné souvislosti (v němž každý jev má svou příčinu, zároveň však je příčinou jiného jevu) je třeba sledovat jen ty příčiny a následky, které jsou důležité pro odpovědnost za škodu.

2) Příčinná souvislost je dána tehdy, jestliže je škoda podle obecné povahy, obvyklého chodu věcí a zkušeností adekvátním důsledkem protiprávního úkonu nebo škodní události. Současně se musí prokázat, že škoda by nebyla nastala bez této příčiny.

3) O vztah příčinné souvislosti se jedná, je-li doloženo, že nebýt protiprávního úkonu (škodné události), ke škodě by nedošlo. Byla-li příčinou vzniku škody jiná skutečnost, odpovědnost za škodu nenastává; příčinou škody může být jen ta okolnost, bez jejíž existence by škodný následek nenastal. Přitom nemusí jít o příčinu jedinou, nýbrž stačí, jde-li o jednu z příčin, která se podílí na nepříznivém následku, o jehož odškodnění jde, a to o příčinu podstatnou. Je-li příčin, které z časového hlediska působí následně (jde o tzv. řetězec postupně nastupujících příčin a následků), více, musí být jejich vztah ke vzniku škody natolik propojen, že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku.

4) Rovněž škodlivý následek nemusí vzniknout jen z jedné příčiny. Rozhodující je, zda – nebýt této skutečnosti – by ke škodě nedošlo, nebo naopak zda škodlivý následek by nastal i bez této skutečnosti.

Srovnej např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1437/2006, ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 25 Cdo 2142/2007, ze dne 16. 10. 2008, sp. zn. 25 Cdo 4495/2007, ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 23 Cdo 3168/2013, a ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. 23 Cdo 2539/2016, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3266/2016, a v nich citovanou judikaturu.

[22] Odpovědnost za škodu je založena na současném splnění tří předpokladů, jimiž jsou protiprávní jednání (porušení právní povinnosti), vznik škody a příčinná souvislost (vztah příčiny a následku) mezi nimi. V poměrech projednávané věci odvolací soud uzavřel, že není dána příčinná souvislost mezi porušením povinnosti žalovanými spočívajícím v tom, že nejednali s péčí řádného hospodáře, neboť nekontrolovali „chod dlužnice, resp. R. K.“, a vznikem škody ve výši 13.062.702 Kč v podobě ztráty vymahatelnosti pohledávky za [REDAKCE] „v důsledku promlčení nároku“, přičemž k promlčení docházelo (s ohledem na „poskytnuté splátky“) od června 2011 do 31. 12. 2011.

[23] Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se podává, že škoda spočívající v nedobytnosti pohledávky pro její promlčení nevzniká již uplynutím promlčecí doby, nýbrž okamžikem, kdy je vzhledem k okolnostem případu nepochybné, že dlužník dobrovolně plnit odmítá a neuspokojená pohledávka je soudně nevymahatelná, bez ohledu na to, zda o ní probíhá soudní řízení (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 480/2007, a ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3672/2012, uveřejněné pod čísly 77/2008 a 64/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2024/2012, ze dne 13. 3. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3472/2017, a ze dne 21. 7. 2020, sp. zn. 27 Cdo 3753/2018).

[24] V souladu s výše citovanými judikatorními závěry platí, že mělo-li být dovolatelkou vytýkané jednání žalovaných příčinou (resp. alespoň jednou z příčin) vzniku škody spočívající v nedobytnosti pohledávky za [REDAKCE] pro její promlčení, musela dovolatelka prokázat, že nebýt takového jednání, ke škodě by nedošlo. To se dovolatelce podle mínění Nejvyššího soudu podařilo. Pokud by totiž žalovaní nezastávali funkce členů představenstva dlužnice toliko formálně a pokud by pravidelně a řádně kontrolovali, jak zmocněnec R. K. vykonává činnosti na něj delegované (k tomu srov. např. odst. 29. odůvodnění rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, uveřejněného pod číslem 24/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 844/2018, či ze dne 23. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5003/2017), museli by vědět o poskytnutí finančních prostředků personálně propojené [REDAKCE] na základě absolutně neplatné smlouvy a jako řádní hospodáři by ještě před uplynutím promlčecí doby usilovali (měli usilovat) o jejich vrácení, popř. o jiné řešení situace. Okolnosti odůvodňující nevymáhání (v té době nepromlčené) pohledávky se totiž ze skutkových zjištění soudů (alespoň prozatím) nepodávají (k těmto okolnostem srov. např. závěry rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009, a ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011). Lze též souhlasit s dovolatelkou, že o existenci pohledávky na vrácení poskytnutých finančních prostředků měli žalovaní informovat likvidátorku dlužnice, aby se tato mohla včas a kvalifikovaně rozhodnout o dalším postupu.

[25] Nejvyšší soud pouze pro úplnost dodává, že na závěru o existenci příčinné souvislosti nemůže ničeho změnit ani skutečnost, že jednání žalovaných v rozporu s péčí řádného hospodáře bylo jen jednou z příčin vzniku škody a že je nutné zvážit též další příčiny. Je proto nepodstatné, že povinnost řešit situaci vzniklou poskytnutím finančních prostředků (např. požadovat jejich vrácení či je vymáhat před uplynutím promlčecí doby u soudu)

posléze tížila též likvidátorku (srov. § 72 obch. zák.) a insolvenčního správce [srov. § 246 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)].

[26] Jelikož řešení dovoláním otevřené otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

[27] Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 o. s. ř.).

[28] V novém rozhodnutí soud znovu rozhodne i o náhradě nákladů řízení, včetně řízení dovolacího (§ 243d odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 24. 10. 2023

JUDr. Marek Doležal v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Lenka Sedláček Dospíšilová, DiS.